

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΤΟΥ κ. ΑΓΓΕΛΟΥ ΚΟΣΜΗ

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΚΙ' ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΑ

ΙΑ'

Καί έτσι όσοι είνε λιγάκι πιό παληοί κινδυνεύουν νά χάσουν τὸ δρόμο καί νά ζητήσουν ὁδηγίες ἀπὸ τὸν πρῶτον πόλισμαν πού θά συναντήσουν, ἐνῶ πατοῦν καί ζοῦν ἐκεῖ πού ἐπατοῦσαν κι' ἐζοῦσαν χθές.

* * *

Ἐπὶ γὰρ ἓνα ἀπόγευμα στοῦ Ξαθερίου, στὴν ἀκτὴ τῶν Ἀλικίων. Ἐφαχνα νά συναντήσω μιὰ Κοκκώνα, πού ἦταν παρμένη ἀπὸ τὴν πλώρη κάποιου καραβιοῦ καί εἶχε τοποθετηθῆ γιὰ στολίδι στὴν εἴσοδο κάποιας ταβέρνας, πού ἤκμαζε λίγα χρόνια πρὶν κι' ἐμάζεψε κόσμον καί κοσμάκη γιὰ τὸ γιοματὰρι τῆς, γιὰ τὸ σῶμά τῆς, γιὰ τὸ κρασί τῆς. Κανένα σημάδι. Οὔτε ἡ Κοκκώνα, οὔτε ἡ μάντρα μὲ τὶς παράγκες μέσα, πού εἶχε γραμμὴ τὰ θαρέλια μὲ τὸ Κουλουριώτικο ρετσίνατο καί μὲ τὸ Μεσογειτικὸ κοκκινέλι. Σ' αὐτὴ τῆ μάντρα ἐσημειώνοντο κάθε Ἀγ. Δημητρίου ἢ μεγαλύτερες συγκεντρώσεις γιὰ τὰ καινούρια κρασιά. Ἄνοιγαν τὰ θαρέλια μὲ τὸ κοκκινέλι κι' ἐπιναν ὄλοι ἀπὸ τὸ στουπί κι' ἐγίνονταν ὄλοι στουπί. Κι' ὄλο τὸν ἄλλο χρόνο ὁ κόσμος ἐπῆγαινε στὴν Κοκκώνα.

Ἐχάθηκε κι' αὐτὸ καί τοῦ Τραμουντάνα τὸ μαγαζί, πού ἦταν κοντὰ στὸ Βασιλικὸ Περίπτερο, κι' ὁ ρυθμὸς πού εἶχε πιό παλῆα τὸ περιβόλι τοῦ Βασιλιᾶ μὲ τὴ θεράντα, πού ἐμαζεῦονταν τὸν παλῆο καιρὸ ὅλη ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια καί ἔκανε τὸν περίπατό τῆς, κι' ἐμιλοῦσαν τὰ πριγκηπόπουλα μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ, πού δὲν ἔλειπαν ποτὲ ἀπ' ἐκεῖ.

Θυμοῦμαι τὴν βασίλισσα Ὀλγα πού, χαϊδεύοντας ἓνα μικρὸ ξυπόλυτο, πού ἐπασχαν τὰ μάτια του, ἔδινε στὴ μάνα του ὁδηγίες τί νά κάμη γιὰ νά τὸ γιατρέψη. Πόσο ἐζηλεύαμε ἐμεῖς οἱ ἄλλοι μικροί, πού εἶχαμε μαζευτὴ γύρω στὸ ἄρρωστο παιδί. Πόσο θέλαμε νάχωμε καί ἡμεῖς κάποια ἄρρώστεια γιὰ νά μᾶς χαϊδέψη ἡ Ὀλγα...

Μοναξιά τώρα στοῦ Ξαθερίου. Πρῶτα ἀγκυροβολοῦσαν ἐκεῖ οἱ ξένοι στόλοι καί τὰ θαπύρια πού ἔφερναν κάρβουνο ἀπὸ τὴν Ἀγγλία. Τώρα σταθμεῦουν τὰ ἀναύλωτα φορτηγά, καί περιμένουν τὴ διάλυσι τὰ παλῆα θαπύρια, πού εἶνε ἀγκυροβολημένα γιὰ πάντα. Εἶνε τὸ νεκροταφεῖο τῶν θαποριῶν. Καί μερικὲς μαοῦνες τραβηγμένες στὰ ρηχὰ, περιμένουν τὴν ἀποσύνθεσι. Σ' αὐτὸ τὸν τόπο κυριαρχεῖ τώρα ἡ σαπίλα καί ἡ μούχλα τοῦ θανάτου.

Ἐνας θαρκάρης, ἐρείπιο κι' αὐτὸς μὲ τὴν ἐρειπωμένη θάρκα του, εἶχε δέσει μπαρούμα κι' ἐπερίμενε κανένα μουστερῆ νά τὸν πάη γιὰ ψάρεμα ἢ νά τὸν περάση στὶς δεξαμενές.

— Μὲ πᾶς ἀντίκρυ; τὸν ρώτησα.

— Σὲ πάω.

Βρέθηκα στὴ θάρκα χωρὶς νά παζαρέψω πρὶν.

— Πῆγαινε μὲ στὴν Κρεμμυδαροῦ.

Ἐγέλασε ὁ θαρκάρης καί μοῦ εἶπε:

— Θὰ εἶσαι παλῆος Πειραιώτης. Ἡ Κρεμμυδαροῦ δὲν ὑπάρχει πειά.

Σὲ λίγο βρέθηκα στὴν ἀντικρυνὴ πλευρὰ, στὴν Ἡττειωναίαν ἀκτὴν. Ἐξεμπάρκαρα κι' ἐσταμάτησα γιὰ νά κατατοπισθῶ. Ἦμουν πραγματικὰ στὴν Κρεμμυδαροῦ, μὰ τώρα δὲν ὑπῆρχε κανένα σημάδι ἀπὸ τὴν παλῆα κατάστασι. Τώρα εἶνε ἐκεῖ αἱ μόνιμοι δεξαμεναί, ὁ σηματογράφος, τὰ ἔργα πού ἔκαμαν τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς συγχρονισμένο.

Ἐγὼ θυμοῦμαι τὴν Κρεμμυδαροῦ μὲ τὰ μπάνια τοῦ Πρεβεδοῦρου, μὲ τὶς τράτες καί τὰ πυροφάνια, πού ἐψάρευαν ἐκεῖ τὴν καλύτερη σαρδέλλα καί τὴν ἔδιναν στοὺς μανάθη-

δες, πού τὴν ἐπωλοῦσαν στὸν Πειραιᾶ φωνάζοντας:

— Σαρδέλλα τῆς Κρεμμυδαροῦ!...

Πιό ἔξω, κατὰ τὸν Κάβο-Κράκαρη, ἐκεῖ πού ἐτοποθέτησεν ὁ Ἰάκωβος Δραγάτης τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους, εὔρισκαν οἱ Ναπολιτάνοι ψαράδες στοὺς βράχους τοὺς καλύτερους ἀχινούς καί τοὺς ἐπωλοῦσαν φωνάζοντας:

— Ἀκινούς...α...κινούσα!...

Ἐκεῖ ἐψάρευαν οἱ Κρανιδιώτες τὰ χταπόδια.

Δὲν θρῆκα κανένα ἀπὸ τὰ σημάδια αὐτά. Στὴν πνοὴ τοῦ πολιτισμοῦ ὑπεχώρησαν καί ἡ τράτες καί τὰ μπάνια τοῦ Πρεβεδοῦρου, καί ὁ μάγειρας μὲ τὴν παράγκα μὲ τὰ κρύα φαγητὰ, δηλαδὴ μερικὰ αὐγά, τυρὶ, ψωμί καί ντομάτες, πού ἦταν ἐγκαθιδρυμένος ἐκεῖ, καί ἐπερίμενε ἢ κάποιον ρωμαντικὸ, ἢ κανένα ζευγάρι ἐρωτευμένων γιὰ νά τοὺς περαιοιηθῆ καί νά τοὺς... ξυρίση.

Τὸ Καστράκι, τὰ Ταμπύρια, ἡ Δραπετσώνα, τοῦ Τζουάννου ὁ τεκὲς, δὲν μοῦ ἔδειξαν κανένα ἀπὸ τὰ σημάδια τῶν.

Ἐξεχώρισα κάπου τὸν Ἀη-Γιώργη στὸ Κερατσίνι, πού ἦταν τότε περίπατος ἐξοχικός. Πιό κοντὰ τὸ καινούριο νεκροταφεῖο τῆς Ἀναστάσεως, πού ὅταν τὸ καθιέρωνε ὁ Ρετσίνας ἐπροκάλεσε γενικὴν ἐξέγερσιν, γιὰτὶ ἐπῆγε... στὴν ἔρημο, μιὰ ὥρα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι.

Καί τώρα εἶνε πνιγμένο μέσα στὰ σπύτια.

Ἐζήτησα νά θρῶ κάποιον σημάδι ἀπὸ τὶς στράτες τῶν

Μπουταίων, πού ἦταν τὸ μόνο κατοικημένο σημάδι στὸ δρόμο τοῦ Περάματος, μὰ ἦταν κι' αὐτὸ χαμένο. Οἱ Μπουταῖοι μὲ τὶς φουστανέλλες τῶν ὑπεχώρησαν κι' αὐτοὶ στὸ ρεῦμα τῆς γενικῆς μεταβολῆς πού ἐκυριαρχήσε. Ἴσως μαθαίνουν κι' αὐτοὶ ξένες γλώσσες γιὰ νά μπορέσουν νά συνεννοηθοῦν μὲ τὸν κόσμον πού κατοικεῖ τώρα στὸν τόπο τους.

Μάταια ἐζήτησα νά θρῶ τὸ περιβόλι τοῦ Μελετόπουλου, τὰ ληόδεντρα τοῦ Χρυσάφιτη. Δὲν θρῆκα τίποτε ἀπὸ αὐτά. Ἐμειναν μόνον τὰ δνόματα.

Σπύτια πυκνὰ κτισμένα, πολύγλωσσος κόσμος, πού ἄλλοι μιλοῦν ἀρμένικα, ἄλλοι τούρκικα, ἄλλοι ἀτζέμικα καί μέσα σ' ὅλα αὐτὰ χαμένη ἡ φόρμα, πού εἶχε αὐτὸς ὁ τόπος. Ὅλη αὐτὴ ἡ πλευρὰ τοῦ Πειραιῶς, σωστὴ Ἀνατολὴ μὲ τοὺς ναργιλετζήδες, μὲ τοὺς ἀμανετζήδες, μὲ τοὺς μερακλήδες.

Κάπου εὔρηκα τὸν Ἀγ. Διονύσιον, τὸ παλῆο νεκροταφεῖο, πού ἐχῶνεψε ἡ γῆ του τὰ πειραιώτικα κορμιά ἐπὶ δεκαετηρίδας ὀλοκλήρους ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ ἀποκατάστασι ἕως τὸ θράδυ τῆς 3ῆς Δεκεμβρίου 1909. Χρόνια πρὶν ἐζητοῦσε ὁ Θ. Ρετσίνας νά καμῆ ἀνακομιδὴ καί νά τὸ μεταφέρῃ, μὰ οἱ γιατροὶ τὸν ἠμπόδισαν. Ἐφοβοῦντο μήπως μεταδοθῆ ἢ χολέρα ἀπὸ τοὺς νεκροὺς τοῦ 1854. Τώρα ἔγινεν ἡ μεταφορὰ αὐτόματα μέσα στὴν πνοὴ τῆς συρροῆς πού ἐφύσησε καί πού θυμίζει τὰ παλῆα χαρτιά πού γράφουν ὅτι θά φθάσῃ καιρὸς ν' ἀκουσθῆ ἡ φωνή: «Σηκωθῆτε οἱ πεθαμένοι, γιὰ νά μποῦμε οἱ ζωντανοί».

Εὔρηκα τὴν ἐκκλησιὰ, μὰ πολιωρημένη ἀπὸ σπύτια. Μερικὰ μάρμαρα ἀπὸ μνήματα παλαιῶν Πειραιωτῶν ἔμειναν γιὰ νά δείχνουν, ὅτι ἐκεῖ ἦταν ὁ τόπος τῶν νεκρῶν, τὰ «Ἡλύσια», ὅπως ἔλεγε ἡ ἐπιγραφή τῆς πόρτας του.

Ποῦ νά θρῆσκειται ὁ παπᾶ-Πέτρος ὁ Σακελλάριος; Ποῦ νά εἶνε ὁ παπᾶ-Μηνᾶς ὁ κουτσὸς ὁ Τσιριγώτης; Τί ν' ἀπόγινε ὁ ἐπιστάτης ὁ Χαρίλαος ὁ Μπαίρακτάρης, πού ἐπαρηγοροῦσε τοὺς θλιμμένους μὲ μεζελίκια; Ποῦ νά θρῆσκειται ὁ Καμπανάος πού εἶχε τὴν ταβέρνα ἔξω ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖο κι' ἐπρόσφερε τὶς παρηγοριές;

ΑΓΓΕΛΟΣ Α. ΚΟΣΜΗΣ

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ: Ἡ συνέχεια.

